

Benefisiar Sahiblik:

Azərbaycanda hazırkı durum (imkanlar və maneələr)

Jurnalistlər üçün təlim

Azər Mehtiyev, Sabit Bağırov
26 may 2020

Məzmun:

- Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Komissiyası: yaranması və hesabatları
- Benefisiar Sahiblik üzrə yol xəritəsi
- Benefisiar sahibliyin açıqlanması layihəsi (Asiya İnkişaf Bankının dəstəyi ilə)
- Layihə hesabatları: araşdırmalar, tapıntılar və tövsiyələr
- İmkanlar, maneələr, həlli yolları

Azərbaycanda MHŞT-nün tətbiqi ilə bağlı mühüm hadisələr

- ✓ 17 iyun 2003-cü ildə Londonda keçirilən ilk MHŞT beynəlxalq konfransda Azərbaycanın MHŞT-nə qoşulması bəyan olundu;
- ✓ 13 noyabr 2003-cü il - Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə xüsusi komissiya yaradıldı;
- ✓ 13 may 2004-cü ildə bir qrup Azərbaycan QHT-ləri “Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması” Koalisiyasını yaratdılar;
- ✓ 24 noyabr 2004-cü ildə MHŞT-nün Azərbaycanda tətbiqinə dair xüsusi Anlaşma Memorandumu imzalandı;
- ✓ 2005-ci il martın 15-də - MHŞT üzrə Komissiya ilk hesabatı açıqladı;

Azərbaycanda MHŞT-nün tətbiqi ilə bağlı mühüm hadisələr

- ✓ 2009-cu ilin fevralında Doxada(Qətər) 4-cü MHŞT Qlobal Konfransında Azərbaycan validasiya (təsdiqləmə) prosesini keçərək «MHŞT üzvü» statusu alan ilk ölkə oldu;
- ✓ 2010-cu ildə Çoxtərəfli Qrup yaradıldı;
- ✓ 2014-cü ildə yeni Memorandum imzalandı;
- ✓ 2015-ci ildə Azərbaycanda ikinci dəyərləndirmə aparıldı və ölkənin statusu aşağı endirildi;
- ✓ 2015-ci ildə MHŞT Standartına uyğun ilk hesabat (2013-cü il üzrə) dərc edildi
- ✓ 2016-cı il – yeni dəyərləndirmə aparıldı və ölkənin üzv statusunun dayandırılması məsələsi gündəmə gəldi
- ✓ 2017-ci il, 10 mart – Azərbaycan MHŞT-ni tərk etdi

HSŞ sahəsində «milli» təşəbbüs

- Hasilat sənayesində şəffaflığın və hesabatlılığın artırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı - 5 aprel 2017-ci il;

Fərmanda vurğulanırdı ki:

1. Azərbaycan Respublikasında hasilat sənayesində şəffaflıq və hesabatlılıq standartlarının tətbiqi ... ***beynəlxalq prinsiplər əsasında*** davam etdirilsin;
2. Azərbaycan Respublikasının hasilat sənayesində şəffaflığın və hesabatlılığın təmin edilməsi məqsədilə ... ***Hasilat Sənayesində Şəffaflıq üzrə Komissiya*** yaradılsın

Fərmanda Komissiyaya tapşırılıb ki:

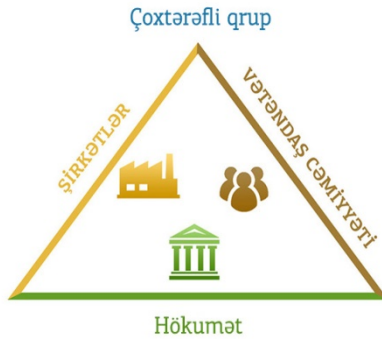
- Ölkədə şəffaflıq sahəsində yuxarıda qeyd edilən beynəlxalq prinsiplərə riayət olunmasına nəzarət etsin;
- hasilat sənayesində şəffaflığın təmin edilməsi məqsədilə dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında iştirak etməklə bu sahədə dövlət orqanlarının və digər qurumların fəaliyyətini əlaqələndirsin;
- təbii ehtiyatların istismarı ilə əlaqədar dövlətin bütün daxilolmaları və Azərbaycanın hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərin dövlətə ödənişləri barədə hesabatların beynəlxalq standartlara uyğun təqdim olunması formasını və müddətlərini müəyyən etsin;
- hesabatların toplanması və yoxlanılması üçün müstəqil, ixtisaslaşmış audit şirkətinin seçilməsini təmin etsin;

Fərmanda Komissiyaya tapşırılıb ki:

- toplanmış məlumatlar əsasında hesabat formasına uyğun olaraq ümumiləşdirilmiş hesabatını tərtib etsin və onun mütəmadi şəkildə ictimaiyyətə açıqlanmasını təmin etsin;
- *hesabatlılığın təşkil olunmasının bütün mərhələlərində qeyri-hökumət təşkilatları, özəl sektorun nümayəndələri və müstəqil ekspertlər ilə əməkdaşlıq etsin;*
- hasilat sənayesində şəffaflığın təmin edilməsinə dair normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər versin.

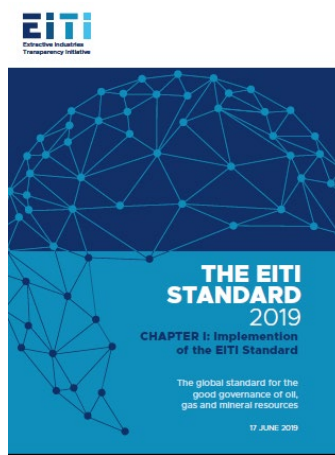
HSŞ-ın reallaşdırılması mexanizmləri: ölkəmiz üçün problemlər

**Beynəlxalq təşəbbüsün
reallaşdırılması mexanizmləri:**

**Milli HSŞ Komissiyasının
fəaliyyət mexanizmləri:**

**Birtərəfli prosesdir
(qərarları HSŞ
Komissiyası qəbul edir)**

2013

2016

2019

**HSŞ Hesabatının
məzmunu EİTİ
Standartına
uyğunlaşdırılır**

**EİTİ İH-nin nəzarəti:
Validasiya prosesi**

Belə bir proses yoxdur

HSŞ Komissiyasının hesabatları

https://oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/10_2016.pdf

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ HASILAT SƏNAYESİNDƏ ŞƏFFAFLIQ ÜZRƏ KOMİSSİYASI

Hasilat Sənayesinde Şəffaflıq Üzrə
Müstəqil Auditorun Hesabatı
31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatmış II üzrə

https://oilfund.az/report-and-statistics/get-download-file/10_2017.pdf

file:///C:/Users/USER/Downloads/10_2018.pdf

Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Komissiyasının tərkibi

Komissiyanın sədri

- **Şahmar Mövsumov** – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru

Komissiyanın üzvləri:

- Natiq Abbasov – Azərbaycan Respublikası energetika nazirinin müavini
- Sahib Ələkbərov – Azərbaycan Respublikası vergilər nazirinin müavini
- Emin Hüseynov – Azərbaycan Respublikası maliyyə nazirinin müavini
- Sahil Babayev – Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyat nazirinin müavini
- Rauf Hacıyev – Azərbaycan Respublikası ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini
- Yusif Yusifov – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi sədrinin müavini.

- **Komissiyanın tərkibi hazırda qeyri-müəyyəndir və fəaliyyətsizdir.**
- **2018-ci il üzrə HSŞ hesabatının hazırlığı üzrə işlərə start verilməyib.**

Benefisiar sahibliyin açıqlanmasına dair Azərbaycanın yol xəritəsi

- MHŞT üzrə Çoxtərəfli Qrupun 5 dekabr 2016-cı il tarixli iclasında təsdiq olunub (protokol №48)

YOL XƏRİTƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ	MƏQSƏD	TƏDBİRLƏR (PEŞƏKAR İNKİŞAF EHTİYAQLARI, TEXNİKİ YARDIM)	MƏSUL ŞƏXS	MÜDDƏT	MALİYYƏ
1. BS və milli islahat prioritetləri ilə əlaqə	Daha yüksək səmərəlilik naminə, bu təşəb-büsün Hökumətin digər islahat planları və prioritetləri ilə uzlaşdırılmasına nail olmaq	a. Artıq görülmüş tədbirlər b. Görüləcək tədbirlər	ÇQ və ARDNF	2016-2018	Tətbiq olunmur
2. BS üzrə tələb olunan hüquqi islahatlar	BS təşəbbüsünün icra olunmasını təmin etmək məqsədilə, müvafiq qanunvericiliyə edilməli olan dəyişiklikləri müəyyən etmək və təşviq etmək	• Qanunvericiliyə dəyişiklikləri etmək məqsədilə müzakirlər aparmaq:	ÇQ	2017-2019	Tətbiq olunmur
3. BS-nin açıqlanması üçün institusional çərçivə	BS üzrə məlumatın toplanması və açıqlanması sahəsində uyğun və təcrübəli dövlət orqanının müəyyən olunmasının təmin edilməsi		ÇQ	2017-2018	Tətbiq olunmur
4. Benefisiar sahibliyin anlayışı	Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sistemi ilə uzlaşan müvafiq "benefisiar sahiblik" anlayışının işlənib-hazırlanması və təşviqi	• Mövcud beynəlxalq və xarici ölkələrdə mövcud olan anlayışların təhlili.	[ÇQ və / və ya kən	2017-2018	
5. Siyasi Xadimlərin hesabat öhdəlikləri	Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sistemi ilə uzlaşan "siyasi xadim" anlayışının daxil edilməsinin nəzərdən keçirilməsi	• "Siyasi xadimlər" anlayışı və onların hesabat öhdəlikləri barədə milli qanunvericiliyin təhlili.	ÇQ	2017-2018	Tətbiq olunmur
6. Açıqlanmalı olan məlumatın detallı olma səviyyəsi	Bu təşəbbüs çərçivəsində açıqlanmalı olan məlumatın adekvat və səmərəli detallılıq səviyyəsinin müəyyən olunması	• Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi ilə müzakirə aparılması.	ÇQ	2017-2018	Tətbiq olunmur
7. Məlumatların toplanması və açıqlığı	Uyğun və açıq məlumat toplanması mexanizminin müəyyən edilməsi	• BS üzrə məlumatları təqdim etməli olan şirkətlərin və onların vəzifəli şəxslərinin dairəsinin müəyyən olunması	ÇQ	2017-2018	Tətbiq olunmur
8. Təqdim olunan məlumatın dəqiqliyinin təmin olunması	Şirkətlər tərəfindən təqdim olunan məlumatların dəqiqliyinin təmin olunması	• açıq reyestrə	ÇQ	2017-2018	[
9. Təqdim olunan məlumatların yenilənməsi	Məlumatların vaxtında təqdim olunması və daim yenilənməsi		ÇQ	2017-2018	Tətbiq olunmur
10. Biliklərin Artırılması	Əhali, işgüzar dünya və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının bu təşəbbüs barədə məlumatlı olmalarını təmin etmək	• Bu yol xəritəsinin təqdim olunması üçün ictimai	ÇQ	2017	[ARDNF]

Benefisiar sahibliyin açıqlanmasına dair Azərbaycanın yol xəritəsi

- *Nəzərdə tutulan tədbirlər:*

1. BS və milli islahat prioritetləri ilə əlaqə
2. BS üzrə tələb olunan hüquqi islahatlar
3. BS-nin açıqlanması üçün institusional çərçivə
4. Benefisiar sahibliyin anlayışı
5. Siyasi Xadimlərin (Siyasi nüfuz sahiblərinin) hesabat öhdəlikləri
6. Açıqlanmalı olan məlumatın detallı olma səviyyəsi
7. Məlumatların toplanması və açıqlığı
8. Təqdim olunan məlumatın dəqiqliyinin təmin olunması
9. Təqdim olunan məlumatların yenilənməs
10. Biliklərin Artırılması

Benefisiar sahiblik layihəsi

- **Layihə:** Azərbaycanca Benefisiar Sahibliyin Açıqlanmasına dair Yol Xəritəsinin tətbiqinə (BSYX) dəstək layihəsi
- **Sifarişçi:** Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə nazirliyi
- **Maliyyə dəstəyi:** Asiya İnkişaf Bankı (AİB)
- **Məsləhətçilər:** BDO Azərbaycan” MMC (BDO),
Engaged Consulting Limited (Birləşmiş Krallıq)
Michael Barron Consulting Ltd (Birləşmiş Krallıq)
- **İcra müddəti:** may, 2018 – dekabr 2019
- **Layihənin fokusu:** hasilat sənayesi

Benefisiar sahiblik layihəsi: əhatə dairəsi

- neft, qaz və mineralların kəşfi, işlənməsi və hasilatı ilə əlaqədar lisenziyalara müraciət edənlər;
- neft, qaz və mineralların kəşfiyyat fəaliyyətinin icra edənlər;
- neft, qaz və mineral resurslarını işlədənlər;
- neft, qaz və mineralların hasilatı ilə məşğul olanlar;
- ixrac kəmərlərini idarə edən şirkətlər də daxil olmaqla neft, qaz və mineralların ixracı ilə məşğul olanlar;
- neft, qaz və mineral hasilatı dövlətin paylarının alanlar;
- yuxarıdakı fəaliyyətlərdən hər hansı birinin həyata keçirilməsi məqsədilə bir-biri ilə ortaqlaşma bağlayanlar; və
- yuxarıdakı fəaliyyətlərdən hər hansı birinin həyata keçirilməsi məqsədilə mühəndislik, təchizat və tikinti (MTT), əməliyyat və xidmət (ƏX) və digər material uzun müddətli xidmət müqavilələri bağlayanlar.

- təriflər və qanunvericilik də daxil olmaqla benefisiar sahibliyin açıqlanmasında qabaqcıl ***beynəlxalq təcrübənin kameral araşdırılması***;
- Azərbaycanın hazırki müvafiq *qanunvericiliyi, praktika və proseslərin təhlili*;
- hökumət, qanunvericilər, şirkətlər, sivil cəmiyyət və elmi işçilər də daxil olmaqla bir çox ***maraqlı tərəflərlə*** müzakirələr və ***məsləhətləşmələrin aparılması***;
- məsləhətləşmə/təsdiq sessiyaları.

Benefisiar sahiblik layihəsi

2 saylı hesabat: Benefisiar sahiblik məlumatlarının açıqlanması sistemləri barədə qabaqcıl beynəlxalq təcrübə (21 sentyabr 2018)

Ölkələr:

- Avstraliya
- İndoneziya
- Qırğızıstan Respublikası
- Monqolustan
- Birləşmiş Krallıq
- Ukrayna
- Zambiya

Beynəlxalq təşkilatlar və təşəbbüslər:

- Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü
- Avropa Birliyi
- Maliyyə Fəaliyyəti Vəzifə Qrupu (MFVQ) (**G7**)
- Digər beynəlxalq təşkilatlar

Benefisiar sahiblik layihəsi

Müqayisə üçün müqayisə üçün seçilmiş ölkələr və beynəlxalq institutlar/təşəbbüslər		Fiziki Şəxslər	Sahiblik və Nəzarət	Birbaşa və dolaylı sahiblik	Ümumi hədd (%)	Fond Birjalarının İstisnası	Hökumət İstisnası	SNS-lər
Avstraliya		✓	✓	✓	25	X	X	✓
İndoneziya		✓	✓	✓	25	X	X	X
Qırğızıstan Respublikası	HSŞT	✓	✓	✓	5	X	X	✓
	Qanun	✓	✓	✓	10	X	X	✓
Monqolustan (qanun layihəsi)		✓	✓	✓	20	X	X	✓
Birləşmiş Krallıq		✓	✓	✓	25	✓	X	✓ ^a
Ukrayna		✓	✓	✓	25	X	X	✓ ^b
Zambiya ^c	HSŞT	✓	✓	✓	Yoxdur	X	X	✓
	Qanun	✓	✓	✓	25	X	X	X
HSŞT		✓	✓	✓	5-25	✓	X	✓
AB		✓	✓	✓	25	✓	X	✓
MTİQ		✓	✓	✓	25	X	X	✓
Azərbaycan	Mövcud qanun	X	✓	✓	X	X	X	✓
	Təklif	✓	✓	✓	20	X ^c	✓	✓

Benefisiar sahibliyin açıqlanmasının komponentləri

- a. benefisiar sahibliyi həddini müəyyən etmək üçün meyarlar (SNS-lər və, açıqlama üçün mümkün istisnalar, açıqlamanı tələb edən hədləri) daxil olmaqla “benefisiar sahib” anlayışının nə olması;
- b. iştirakın ölçüsü, ad, ünvan, vətəndaşlıq və s. kimi açıqlanmalı olan detallar;
- c. əhatə dairəsi, məlumatların toplanması və açıqlanma mexanizmləri, hesabatlılıq dairəsinə daxil şirkətlərin kateqoriyaları, məlumatın necə toplanması və sonradan necə hesabat verilməsi (misal üçün, ictimaiyyətə açıq və ödənişsiz olan hüquqi şəxslərin reyestri vasitəsi ilə);
- d. yoxlama prosesi və hesabatın verilməməsi və ya hesabatda düzgün olmayan məlumatların göstərilməsinə görə sanksiyalar;
- e. qeyri-müəyyənliyin olmaması üçün hər hansı hüquqi maneələri aradan qaldırmaq daxil, benefisiar sahiblik anlayışının tətbiq edilməsi üçün istifadə olunan qanunvericilik prosesi.

Azərbaycanın mövcud qanunvericiliyində «benefisiar sahiblik» məsələsinin qoyuluşu

- benefisiar sahiblik konsepti çirkli pulların yuyulması üzrə qanunvericilikdə əksini tapıb;

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (10 fevral 2009-cu il, № 767-IIIQ)

- 1.0.12. **benefisiar mülkiyyətçi** - pul vəsaitləri və ya digər əmlakla əlaqədar əməliyyatlardan son nəticədə iqtisadi və ya hər hansı digər fayda əldə edən fiziki və ya hüquqi şəxs, o cümlədən xeyrinə əqdlərin həyata keçirildiyi hüquqi şəxsin əsl sahibi və ya müştəriyə nəzarəti həyata keçirən və (və ya) adından maliyyə əməliyyatlarının və ya digər əqdlərin həyata keçirildiyi fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsə nəzarəti həyata keçirən fiziki şəxsdir;

Azərbaycanın mövcud qanunvericiliyində «benefisiar sahiblik» məsələsinin qoyuluşu

Banklar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda (16 yanvar 2004-cü il, № 590-IIQ) *31 may 2018-ci il tarixli 159-VQD sayılı dəyişiklik*

- **Maddə 42.** Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasının və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınması
- 42.1. ...
- Kredit təşkilatları qanunla müəyyən olunmuş hallarda və qaydada müştərinin, **benefisiar mülkiyyətçinin** və səlahiyyətli nümayəndənin eyniləşdirilməsi, habelə onlar barədə əldə olunmuş eyniləşdirilmə məlumatlarının verifikasiyası üçün tədbirlər görməli, məlumatın sənədləşdirilməsi və saxlanması tələblərinə əməl etməlidirlər

Azərbaycanın mövcud qanunvericiliyində «benefisiar sahiblik» məsələsinin qoyuluşu

İnvestisiya fondları haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda (22 oktyabr 2010-cu il, № 1101-IIIQ) *31 may 2018-ci il tarixli 1164-VQD sayılı Qanunla dəyişiklik*

- 1.1.18. **benefisiar mülkiyyətçi** - investisiya fondunun fəaliyyətindən və həyata keçirdiyi əməliyyatlardan son nəticədə iqtisadi və ya hər hansı digər fayda əldə edən fiziki və ya hüquqi şəxs, o cümlədən xeyrinə əqdlərin həyata keçirildiyi hüquqi şəxsin əsl sahibi və ya müştəriyə nəzarəti həyata keçirən və (və ya) adından maliyyə əməliyyatlarının və ya digər əqdlərin həyata keçirildiyi fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsə nəzarəti həyata keçirən fiziki şəxsdir

Qiymətli kağızlar bazarı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda (15 may 2015-ci il, № 1284-IVQ) *31 may 2018-ci il tarixli 1165-VQD sayılı Qanunla dəyişiklik*

- 1.0.3. **benefisiar mülkiyyətçi** - ... (*Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında* Azərbaycan Respublikasının Qanununda olduğu kimi)

Azərbaycanın mövcud qanunvericiliyində «benefisiar sahiblik» məsələsinin qoyuluşu

Kommersiya hüquqi şəxslərin təsisçiləri (iştirakçıları), nizamnamə kapitalındakı payları və qiymətli kağızların mülkiyyətçiləri barədə məlumatların monitoring iştirakçılarına və monitoringdə iştirak edən digər şəxslərə verilməsi **QAYDASI** (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin **2018-ci il 10 oktyabr tarixli 433 nömrəli qərarı** ilə təsdiq edilmişdir)

- 1.3. *Benefisiar mülkiyyətçi barədə məlumatlar* monitoring iştirakçıları və monitoringdə iştirak edən digər şəxslər tərəfindən *yayılmamalı və qorunmalıdır*. Belə məlumatlar Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən **kommersiya sirri hesab edilir və bu cür məlumatların yayılması məsuliyyətə səbəb olur.**

2. Əsas anlayışlar

- 2.1.3. benefisiar mülkiyyətçi - ...
- 2.1.4. benefisiar mülkiyyətçi barədə məlumatlar – ...

Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (12 dekabr 2003-cü il № 560-IIQ) (12 iyun 2012-ci il tarixli dəyişikliklə)

Maddə 18. Dövlət reyestrinin aşkarlığı

- 18.1. *Kommersiya hüquqi şəxslərin təsisçiləri (iştirakçıları) və onların nizamnamə kapitalındakı payları barədə məlumatlar istisna olmaqla*, hər bir şəxs dövlət reyestrindəki yazılarla tanış olmaq, dövlət reyestrindən çıxarışı və qeydiyyat üçün təqdim olunmuş sənədlərin surətlərini tələb etmək hüququna malikdir. Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanı istənilən maraqlı şəxsin tələbi ilə hüquqi şəxsin dövlət qeydiyyatına alınması və ya alınmaması barədə məlumat verməlidir.
- 18.2. Hüquqi şəxslərin, xarici hüquqi şəxslərin nümayəndəlik və filiallarının dövlət qeydiyyatına alınması və dövlət reyestrinə daxil edilməsinə dair, habelə hüquqi şəxslərin təşkili və fəaliyyəti ilə əlaqədar dərc edilməsi qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər məlumatlar (*kommersiya hüquqi şəxslərin təsisçiləri (iştirakçıları) və onların nizamnamə kapitalındakı payları barədə məlumatlar istisna olmaqla*) ümumi tanışlıq üçün rəsmi dövlət qəzetində dərc edilir

Kommersiya sirri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (4 dekabr 2001-ci il № 224-IIQ) *(12 iyun 2012-ci il tarixli dəyişikliklə)*

Maddə 4. Kommersiya sirri hesab edilən məlumatlar

4.1. *Aşağıdakılar istisna edilməklə*, hüquqi və fiziki şəxslərin bu Qanunun tələblərinə uyğun olan məlumatları kommersiya sirri hesab edilir:

- 4.1.2. təsis sənədlərində əksini tapan məlumatlar *(kommersiya hüquqi şəxslərin təsisçiləri (iştirakçıları) və onların nizamnamə kapitalındakı payları barədə məlumatlar istisna olmaqla)*;

«Siyasi nüfuz sahibi»nin müəyyənliyi

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (10 fevral 2009-cu il, № 767-IIIQ)

- 1.0.14. xarici dövlətlərin siyasi xadimləri - hər hansı xarici dövlətdə mühüm ictimai vəzifə tutan və ya əvvəllər belə vəzifəni tutmuş şəxslər (dövlət və ya hökumət başçıları, nüfuzlu siyasətçilər, hökumət üzvləri, yuxarı instansiya məhkəmələrinin hakimləri, yüksək rütbəli hərbi qulluqçular, dövlət mülkiyyətində olan müəssisələrin rəhbər vəzifəli şəxsləri, siyasi partiya vəzifəli şəxsləri), onların ailə üzvləri və yaxın qohumları;
- Burada «siyasi nüfuz sahibi»nin anlayışı yalnız xarici ölkələrin siyasi xadimlərinə aid edilərək məhdudlaşdırılıb.

Fərdi məlumatlar haqqında Qanun (11 may 2010-cu il № 998-IIIQ)

- 2.1.1. **fərdi məlumatlar** — şəxsin kimliyini birbaşa və ya dolayısı ilə müəyyənləşdirməyə imkan verən istənilən məlumat;

Maddə 9. Fərdi məlumatların toplanılmasının və işlənilməsinin əsas şərtləri

9.6. Fərdi məlumatların toplanılması və işlənilməsi yalnız aşağıdakı şərtlərdən biri olduqda həyata keçirilə bilər:

- 9.6.1. subyekt fərdi məlumatların toplanılmasına və işlənilməsinə öz razılığını verdikdə və ya bu məlumatlar açıq kateqoriyalı olduqda;
- 9.6.2. fərdi məlumatların onların toplanılması və işlənilməsi məqsədlərini və üsullarını müəyyən edən qanunvericilik əsasında işlənildikdə;
- 9.6.3. elmi və statistik tədqiqat məqsədləri üçün fərdi məlumatların onların mütləq qaydada adsızlaşdırılması aparılmaqla işlənildikdə;
- 9.6.4. fərdi məlumatların toplanılması və işlənilməsi subyektin həyat və sağlamlığını qorumaq üçün lazım olduqda.

Təklif edilən benefisiar sahiblik tərifi

1. Benefisiar sahib

- Hüquqi şəxsin və ya hüquqi cəhətdən məcburi sövdələşmənin “benefisiar sahib”-i sahibliyin və ya nəzarətin birbaşa və ya dolayı olmasından asılı olmayaraq **son nəticədə bu hüquqi şəxsə və ya hüquqi sövdələşməyə sahib olan və ya ona nəzarət edən fiziki şəxs(lər)dir.**

Bu maddənin məqsədləri üçün, əgər bir fiziki şəxs birbaşa və ya dolayı olaraq:

a) bir hüquqi şəxsdə payların və ya səsvermə hüququnun 20% və ya daha çox hissəsinə sahibdirsə və ya nəzarət edirsə;

və ya

b) fiziki şəxs Siyasi Nüfuz Sahibi olduğu təqdirdə, həmin fiziki şəxs hüquqi şəxsdə payların və ya səsvermə hüququnun 5% və ya daha çox hissəsinə sahibdirsə və ya nəzarət edirsə;

və ya

Təklif edilən benefisiar sahiblik tərifi

c) hüquqi şəxsin və ya hüquqi cəhətdən məcburi sövdələşmənin direktorlar şurasının və ya ona ekvivalent orqanının üzvlərinin əksəriyyətini təyin etməyə, təyinata veto qoymağa və ya səlahiyyətlərinə xitam verməyə hüququ varsa;

və ya

d) a) - c) bəndlərinin tətbiq edilmədiyi hallarda

- a. hüquqi şəxsə və ya hüquqi cəhətdən məcburi sövdələşməyə; və ya
- b. hüquqi şəxs olmadığına baxmayaraq a)-dan c)-yə qədər meyarları təmin edəcək trust və ya firmaya

əhəmiyyətli dərəcədə təsir və ya nəzarət etmək hüququna malikdirsə və ya təsir və ya nəzarət edirsə və ya onlardan əhəmiyyətli iqtisadi fayda əldə edirsə, bu zaman fiziki şəxsin hüquqi şəxsin və ya hüquqi cəhətdən məcburi sövdələşmənin “sahibi olduğu və ya nəzarət etdiyi” hesab edilir.

Təklif edilən benefisiar sahiblik tərifi

- e) Hər bir halda agentlər, nominal payçılar, trust idarəçiləri və digər vasitəçilər benefisiar sahib hesab edilmirlər.
- f) Birgə müəssisə olduğu təqdirdə, müəssisə daxilindəki hər qurum öz benefisiar sahib(lər)ini açıqlamalıdır.

2. “Fiziki şəxs” tələbindən istisnalar:

- Əgər dövlət və ya dövlət orqanı, fiziki şəxs olduğu təqdirdə, yuxarıdakı 1 bəndinə əsasən benefisiar sahib hesab edilsə, o halda dövlət və ya dövlət orqanı benefisiar sahibdir.

Siyasi Nüfuz Sahibləri:

- a) **“Siyasi nüfuz sahibi”** termini vacib dövlət funksiyalarına malik və ya malik olmuş fiziki şəxs anlamını verir və aşağıdakı şəxsləri, onların ailə üzvlərini və onların yaxın tərəfdaşları kimi tanınan şəxsləri əhatə edir, lakin bununla məhdudlaşmır:
- a. ölkə rəhbərləri, hökumət rəhbərləri, nazirlər, nazir müavinləri və ya köməkçiləri;
 - b. parlament və ya oxşar qanunvericilik orqanlarının üzvləri;
 - c. siyasi partiyaların idarəedici orqanlarının üzvləri;
 - d. ali məhkəmələrin, konstitusiya məhkəmələrinin və ya müstəsna hallardan başqa şikayət verilə bilinməyən qərarlar qəbul edən digər yüksək-səviyyəli məhkəmə orqanlarının üzvləri;
 - e. hesablama palatalarının və ya mərkəzi bankların idarə orqanlarının üzvləri;
 - f. səfirlər, xüsusi işlər üzrə müvəkillər və silahlı qüvvələrin yüksək-rütbəli vəzifəli şəxsləri;
 - g. dövlət şirkətlərinin inzibati, idarəetmə və müşahidə şuralarının üzvləri;
 - h. beynəlxalq təşkilatların direktorlar şurasının və ya eyni funksiyalı orqanının direktorları, direktor müavinləri və üzvləri.
- (a) bəndindən (h) bəndinə kimi qeyd edilən heç bir dövlət funksiyası orta-təbəqəli və ya daha kiçik vəzifəli şəxsləri əhatə etməsi kimi qəbul edilə bilməz

Siyasi Nüfuz Sahibləri:

b) Hazırki 3-cü bəndin məqsədləri üçün (*yəni SNS-nin*) “**ailə üzvləri**” aşağıdakı şəxsləri əhatə edir:

- siyasi nüfuz sahibinin həyat yoldaşı və ya ona bərabər tutulan şəxs;
- siyasi nüfuz sahibinin bacı və qardaşları, uşaqları və nəvələri və onların həyat yoldaşları və ya onlara bərabər tutulan şəxslər belə əlaqələrin bioloji, ögey və ya digər qaydada olmasından asılı olmayaraq;
- siyasi nüfuz sahibinin valideynləri və ya nənə və babaları;

Siyasi Nüfuz Sahibləri:

(SNS-nin) “**yaxın tərəfdaşları kimi tanınan şəxslər**” aşağıdakıları bildirir:

- siyasi nüfuz sahibləri ilə hüquqi şəxslərin və ya hüquqi sövdələşmələrin birgə benefisiar sahibliyə malik və ya hər hansı digər yaxın biznes əlaqəsi olan fiziki şəxslər;
- siyasi nüfuz sahibinin faktiki gəliri üçün yaradılması məlum olan hüquqi şəxslərin və ya hüquqi sövdələşmələrin yeganə benefisiar sahibliyinə malik fiziki şəxslər.

- Effektiv olmaq üçün benefisiar sahibliyin açıqlanması rejimi hüquqi cəhətdən məcburi xarakter daşmalıdır (könüllülük rejimi effeksizdir);
- Benefisiar sahibliyin açıqlanması tələblərinin yaxın gələcəkdə ümumi (yəni bütün sahələrə aid edilən) tələb kimi həqiqət ola bilməyəcəyini nəzərə alaraq, tələb olunan rejimin ən azından hasilat sənayesində əldə edilməsi üçün aşağıdakı ssenarilər nəzərə alın bilər:
 - a. xüsusilə hasilat sənayesi üçün benefisiar sahiblik tələbləri tətbiq edən ayrıca qanun və bu ayrıca qanun ilə müxtəlif hüquqi aktların sonrakı harmonizasiyası;
 - b. Müvafiq qanunlara dəyişikliklər yolu ilə benefisiar sahiblik tələblərinin təqdim edilməsi.

Hansı məlumatlar toplanmalıdır?

HSŞT Benefisiar Sahiblik Pilot Dəyərləndirmə Hesabatında vurğulayır:

- *Benefisiar sahibin adından əlavə benefisiar sahibliyin təfərrüatları... yəni, doğum tarixi, milli eyniləşdirmə nömrəsi, milliyyəti, yaşadığı ölkə və ünvan məlumatın faydalı olması üçün vacibdir.*

Əsaslı marağı olan hər bir kəs ən azından hər hansı benefisiar sahiblə bağlı aşağıdakı məlumatları əldə edə bilməlidir:

- adı;
- doğum ayı və ili;
- milliyyəti;
- yaşadığı ölkə;
- nəzarətin təbiəti;
- marağın həcmi.

Açıq və ya məhdud giriş?

- Benefisiar sahiblik məlumatının ***bütün ictimaiyyətə açıq olması və ya girişin məhdud olması*** – ola bilsin yalnız dövlət orqanları və əsaslı marağı olan digər şəxslərə giriş hüququnun verilməsi barədə standart yanaşma yoxdur.
- Bəzi ölkələr (məsələn Avstraliya və İndoneziya) hazırda daha məhdud girişli rejimə sahib olsa da Birləşmiş Krallıq, Qırğızıstan Respublikası, AB, Ukrayna və bəzi digər ölkələr açıq girişi təmin ediblər.
- Hərçənd, HSŞT-nin 2.5 sayılı Tələbi bu məsələ ilə bağlı çox aydındır: ***reyestr ictimaiyyətə açıq olmalıdır.***
- Azərbaycan kontekstində belə ictimai giriş hasilat sənayesində şəffaflığın artırılması məqsədilə hökumətin bəyan etdiyi strateji hədəflərini əks etdirə bilər.

Sual-cavab və müzakirələr